

Nicholas Poussin, „The Empire of Flora“, 1631.

SISTEMINIS BIUROKRATINĖS NAŠTOS MAŽINIMAS: PROVERŽIS LINK EFEKTYVIOS IR KONKURENCINGOS VALSTYBĖS

LINK EFEKTYVIOS VALSTYBĖS

Sisteminis biurokratinės naštos mažinimas yra neišnaudotas šalies konkurencingumo ir gerovės didinimo šaltinis, kuris atlaisvina viešuosius ir privačius išteklius gerovei kurti, didina valdžios ir piliečių tarpusavio pasitikėjimą bei, skirtingai nuo kitų priemonių, nereikalauja papildomų finansinių išlaidų.

Nuo 2010 m. Lietuvoje įtvirtinta daugelį geresnio reglamentavimo principų ir biurokratijos mažinimo priemonių. XV-ajai Vyriausybei inicijavus pokyčius, buvo sistemiškai peržiūrėti ūkio subjektų inspektavimo procesai, pradėta vertinti priežiūrą vykdančių institucijų veikla, sudaryta Geresnio reguliavimo priežiūros komisija. 2009–2012 m. ir vėliau priimti teisės aktai ir priemonės galioja iki šiol (žr. Reguliavimo naštos mažinimo iniciatyvų apžvalgą 2009–2023 m. 10 psl.)¹. Visgi pasiekti sisteminio proveržio ir kompleksiškai sumažinti biurokratinę naštą iki šiol nepavyko.

Sisteminei reformai trūko politinės lyderystės, atsakomybės ir atskaitomybės, o už geresnio reglamentavimo politiką atsakinga Ekonomikos ir inovacijų ministerija neturėjo pakankamai galių užtikrinti, kad ir kitos institucijos imtųsi būtinų reformų. Link tikslo buvo einama fragmentiškai, ilgą laiką dėmesys buvo skiriamas tik administracinei naštai, o galiojančios priemonės nebuvo nuosekliai taikomos. 2019 m. Pasaulio konkurencingumo indekse pagal verslui tenkančios reguliavimo naštos vertinimą Lietuva iš 141 valstybių vis dar buvo itin žemoje 85 vietoje². 2023 m. prisitaikymo prie reguliavimo išlaidas mažino tik 2 iš 44 institucijų³.

Pastaraisiais metais aukščiausiu vykdomosios valdžios lygmeniu pripažinta būtinybė kompleksiškai mažinti teisinio reguliavimo naštą, neapsiribojant administracine našta ir stiprinant reguliavimo *ex post* vertinimą. XIX-oji Vyriausybė savo programoje kelia tikslą mažinti administracinę ir prisitaikymo prie reguliavimo naštą nacionaliniu ir savivaldybių lygmeniu. Iniciatyvos kurti efektyvios valstybės komisiją ėmėsi ir verslo asociacijos, o dėl perteklinės biurokratijos ir reguliavimų stabdomi stambūs investiciniai projektai ir kapitalo nutekėjimas tik užaštrina neatidėliotinų reformų poreikį.

Lietuvai reikia ryžtingos, visus įtraukiančios talkos, kuri paverstų mūsų biurokratiją pralaidžia gerovės kūrimui, tarnaujančia, kokybiška, greita ir efektyvia. Be nuoseklaus sisteminio biurokratijos optimizavimo toliau bus švaistomi viešieji ir privatūs ištekliai, liks neišnaudotos galimybės be papildomų valstybės injekcijų pagerinti ūkinės veiklos sąlygas, viešųjų pasaugų kokybę bei šalies atsparumą išorės grėsmėms.

¹ Lietuvos laisvosios rinkos institutas, „Ūkio subjektams tenkanti reguliavimo našta. Kaip ją sumažinti?“, 2021.

² World Economic Forum, „Global Competitiveness Report 2019“, 2019. Prieiga per internetą: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/>.

³ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų stebėsenos ataskaita“, 2023.

Tam, kad įvyktų proveržis, o teigiami pokyčiai būtų tvarūs, reikalinga aukščiausio lygio politinė atsakomybė ir besąlygiškas palaikymas. Biurokratijos optimizavimas su aiškiais pokyčių rodikliais turi tapti visos Vyriausybės prioritetu, o ne atskiros ministerijos projektu. Efektyviam pokyčių valdymui reikalingas intensyvus valdžios, verslo ir ekspertų bendradarbiavimas.

Lietuvai sektinu pavyzdžiu galėtų būti Danija, kurios Vyriausybė 2004 m. užsibrėžė tikslą reformuoti viešąjį sektorių, supaprastinti ūkio subjektų reguliavimą ir per šešerius metus sumažinti reguliavimo naštą 25 proc. Reformos įgyvendinimo priežiūra buvo sukoncentruota aukščiausioje valdymo lygmenyje, ir tikslas buvo sėkmingai pasiektas. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija Daniją įvardija kaip gerosios praktikos pavyzdį modernizuojant viešąjį sektorių, debiurokratizuojant valdymą ir gerinant ūkio subjektų reguliavimą⁴.

SISTEMINIO BIUROKRATINĖS NAŠTOS MAŽINIMO PRINCIPAI IR ELEMENTAI

Siekiant sistemiškai sumažinti biurokratinę naštą link efektyvios ir konkurencingos valstybės, svarbiausia:

- atsakomybę už šį tikslą prisiimti aukščiausiu politiniu lygmeniu, numatant aiškius pokyčių rodiklius,
- į valstybės tarnybos centrą iškelti pilietį kaip klientą ir siekti, kad valstybės institucijos talkintų kuriant gerovę,
- laikytis visų teisinėje sistemoje įtvirtintų principų,
- į pokyčius įtraukti visas valstybės institucijas.

Šie principai logiškai diktuoja esminius pokyčių elementus:

1. Sisteminio biurokratinės naštos mažinimo kaip Vyriausybės prioriteto valdymą tikslinga sutelkti Vyriausybės kanceliarijoje ir sukurti efektyvų pokyčių valdymo mechanizmą, grįstą glaudžiu valdžios, verslo atstovų ir ekspertų bendradarbiavimu. Taip būtų užtikrintas nuoseklus Vyriausybei pavaldžių institucijų darbas ir atskaitomybė.
2. Realiesiems pokyčiams užtikrinti būtina numatyti aiškius kiekybinius rodiklius bei įpareigoti visas valstybės institucijas mažinti biurokratinę naštą jų kompetencijose srityse arba siūlyti sprendimus aukštesniame vykdomosios ar įstatymų leidžiamosios valdžios lygmenyje. Svarbu numatyti realią atsakomybę ir atskaitomybę už tikslų ir jau galiojančių teisės aktų nuostatų įgyvendinimą. Kaip rodo duomenys,

⁴ Organisation for Economic Cooperation and Development, „Better Regulation in Denmark“, 2009. Prieiga per internetą: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.376.2814&rep=rep1&type=pdf>.

pačios institucijos neturi pakankamai paskatų pokyčiams inicijuoti. 2023 m. prisitaikymo prie reguliavimo išlaidas mažino vos 2 iš 44 institucijų.⁵

3. Tikslinga peržiūrėti viešojo sektoriaus subjektų misijas ir įtraukti į jas investicijų bei ūkinės veiklos sąlygų gerinimą. Pagal šią misiją turėtų būti formuojami institucijų strateginiai tikslai, veiklos principai bei iš jų išplaukiantys veiklos rezultatų rodikliai ir vertinimo kriterijai. Pastarieji įvykiai rodo, kad biurokratinę naštą gali kurti ir verslo plėtrą stabdo ne tik reguliuojančios institucijos, bet ir valstybės ir savivaldybių įmonės, turinčios įgaliojimus išduoti leidimus, prisijungimus prie infrastruktūros ir pan. Todėl į proveržį būtina įtraukti visus investicijų bei verslo sąlygas kuriančius bei prižiūrinčius viešojo sektoriaus subjektus. Biurokratinės naštos mažinimo rezultatai turi būti vienas iš kriterijų, lemiančių biudžeto asignavimus bei vadovų vertinimus. Šiuo metu daugiau nei pusės priežiūros institucijų pagrindinis tikslas ir veiklos efektyvumo kriterijus yra aptikti pažeidimus ir nubausti ūkio subjektus⁶. Tokios nuostatos neskatina tobulinti reguliavimo aplinkos, nes kuo didesnė reguliavimo našta, tuo didesnė tikimybė aptikti pažeidimą.
4. Viešojo sektoriaus subjektų bei valstybės tarnautojų veiklą svarbu maksimaliai nukreipti į santykio su klientais puoselėjimą. Šiuo metu stokojama požiūrio į ūkio subjektus kaip klientus bei nuolatinio grįžtamojo ryšio. Pokyčių tvarumą padėtų užtikrinti tinkamas ūkio subjektų įtraukimas į procesą ir jo priežiūrą: jie padėtų operatyviai identifikuoti reguliavimo ydas, perteklinę biurokratiją bei būdus jiems šalinti, o tai didintų rinkos dalyvių motyvaciją suteikti grįžtamąjį ryšį.
5. Sisteminis reguliavimo naštos mažinimas turi apimti teisinio reguliavimo ydų (perteklinių reguliavimų, kolizijų, interpretacijų), prisitaikymo prie reguliavimo, priežiūros ir administracinę naštą. Tam, kad nebūtų apsiribota vien administracine našta, tikslinga priimti Reguliavimo naštos mažinimo įstatymą, kuriame būtų numatyti reguliavimo naštos mažinimo principai ir mechanizmai.
6. Pokyčių tvarumą padėtų užtikrinti privalomas teisinio reguliavimo poveikio *ex ante* ir *ex post* vertinimas. Tai leistų stabdyti naujas reguliavimo iniciatyvas, jei prieš tai neįvertinta, kokią naštą ūkio subjektams sukels siūlomas reguliavimas ir kokią naštą jie patiria dėl jau galiojančių intervencijų. Nuo 2023 m. institucijos be sukuriamos administracinės naštos turi vertinti ir prisitaikymo prie reguliavimo naštą, bet jau galiojančio reguliavimo sukeliamą naštą matuojama itin retai⁷.

⁵ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų stebėsenos ataskaita“, 2023.

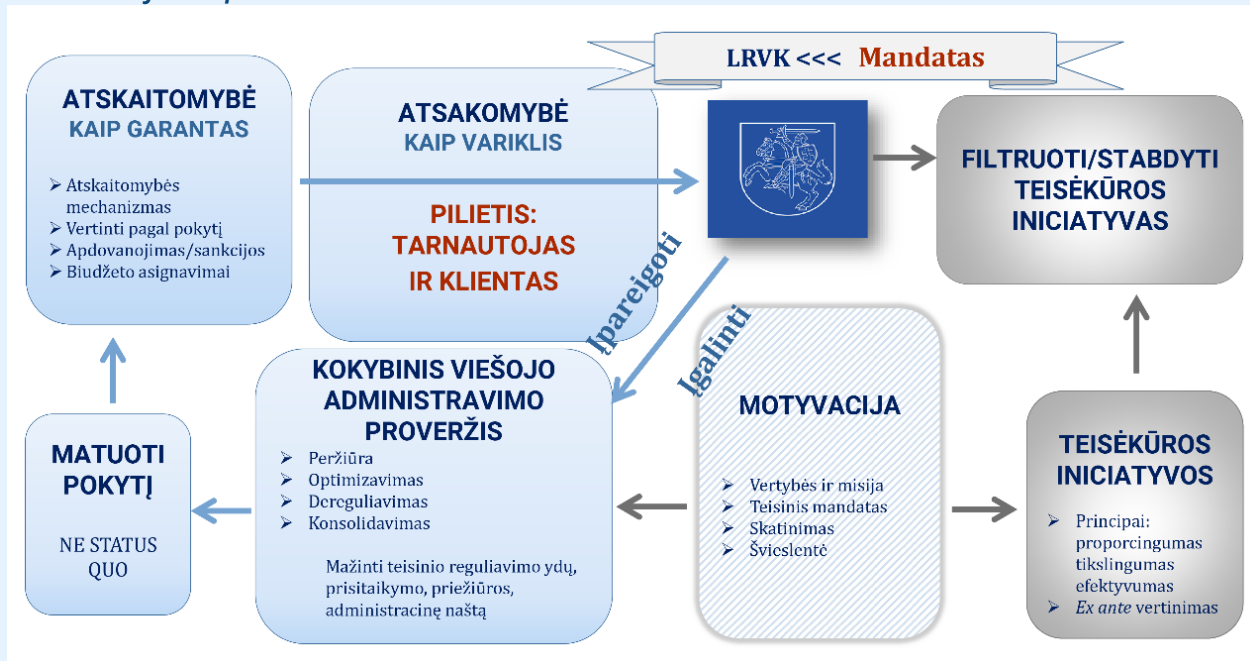
⁶ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Švieslėntė 2022. Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo ataskaita“, 2023 m.

⁷ Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gegužės 5 d. nutarimą Nr. 308 „Dėl galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo metodikos ir ataskaitos formos patvirtinimo“ teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimas atliekamas, kai peržiūros nuostata įtraukiama į įstatymą arba kai priimamas ministro sprendimas atlikti šį vertinimą.

BIUROKRATIJOS OPTIMIZAVIMO EKOSISTEMA

1 PAVEIKSLAS

Biurokratijos optimizavimo ekosistemos sukūrimas

1. TIKSLAS – SISTEMIŠKAI MAŽINTI BIUROKRATINĘ NAŠTĄ

Siekiant apčiuopiamai sumažinti biurokratinę naštą, būtina sukurti veikiančią ekosistemą, iškelti vertybinius bei kiekybinius tikslus bei nuosekliai ir kryptingai jų siekti. Tikslas gali būti tam tikru procentu sumažinti biurokratinę ir reguliavimo naštą, sumažinti procesų trukmes, pakilti tarptautiniuose valstybės efektyvumą ir reguliavimo aplinką vertinančiuose reitinguose, optimizuoti valstybės išlaidas ar pan.

2. POLITINIS MANDATAS

Tikslinga pokyčių valdymą sutelkti aukščiausią politinį mandatą turinčios vykdomosios valdžios lygmenyje – Vyriausybės kanceliarijoje. Taip būtų užtikrintas nuoseklus Vyriausybei pavaldžių institucijų darbo koordinavimas, stebėseną ir atskaitomybę. Procesą valdyti galėtų Kanceliarijoje suburta ir įgalinta pokyčių valdymo komanda, kurioje taip pat dalyvautų ekspertai bei verslo sektoriaus atstovai. Į pokyčius būtina įtraukti visus viešojo administravimo subjektus, o šakinėms ministerijoms būtų pavesta paskirti atsakingus projekto vadovus, kurie turėtų įgaliojimus organizuoti ministerijos padalinių darbą taip, kad pasiektų biurokratinės naštos mažinimo tikslus jų kuruojamose srityse.

2. POLITINIS MANDATAS

Tikslinga pokyčių valdymą sutelkti aukščiausią politinį mandatą turinčios vykdomosios valdžios lygmenyje – Vyriausybės kanceliarijoje. Taip būtų užtikrintas nuoseklus Vyriausybei pavaldžių institucijų darbo koordinavimas, stebėseną ir atskaitomybę. Procesą valdyti galėtų Kanceliarijoje suburta ir įgalinta pokyčių valdymo komanda, kurioje taip pat dalyvautų ekspertai bei verslo sektoriaus atstovai. Į pokyčius būtina įtraukti visus viešojo administravimo subjektus, o šakinėms ministerijoms būtų pavesta paskirti atsakingus projekto vadovus, kurie turėtų įgaliojimus organizuoti ministerijos padalinių darbą taip, kad pasiektų biurokratinės naštos mažinimo tikslus jų kuruojamose srityse.

3. PILIETIS KAIP KLIENTAS

Valdžios sprendimai ir tarnautojų veiksmai turi būti nukreipti į žmogiškojo ryšio, santykio puoselėjimą ir į institucijų atvirumą pokyčiui. Svarbu įtraukti neabejingus piliečius bei ūkio subjektus į nuolatinį perteklinės biurokratijos ir reguliavimų identifikavimo ir sprendimų priėmimo procesą. Tai leistų operatyviai nustatyti spręstinas problemas, didintų gyventojų bei ūkio subjektų motyvaciją suteikti grįžtamąjį ryšį, taip užtikrinant pokyčių tvarumą.

4. PROVERŽIO VEKTORIUS NUKREIPTAS Į VISAS NAŠTAS

Užsibrėžtas biurokratinės naštos mažinimo tikslas bus pasiektas tik tuomet, jei visi viešojo sektoriaus subjektai bus įpareigoti savo srityse mažinti visas teisinio reguliavimo sukeliamas naštas:

- **teisinio reguliavimo ydų**, t.y. perteklinių reguliavimų, teisinių kolizijų, interpretacijų,
- **prisitaikymo**,
- **priežiūros** ir
- **administracinę**, susijusią su informacijos rengimu, kaupimu ir teikimu priežiūros institucijoms.

Tikslinga išplėsti Administracinės naštos mažinimo įstatymo taikymą pakeičiant jį Biurokratinės/Reguliavimo naštos mažinimo įstatymu, kuriame būtų įtvirtinti reguliavimo naštos mažinimo principai, nuolatinis veiksmingas mechanizmas, institucijų bei pareigūnų atsakomybė bei atskaitomybė.

5. ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAI

Principai. Geresnio reguliavimo principai yra įtvirtinti teisės aktuose. Vadovavimasis šiais principais ir jų laikymosi stebėseną yra esminės proveržio prielaidos.

Pareiga mažinti reguliavimo našą. Viešojo sektoriaus subjektai turi tinkamai vykdyti teisės aktuose numatytą pareigą teikti siūlymus dėl teisinio reguliavimo spragų šalinimo ir administracinės naštos mažinimo, o jų steigėjos – ministerijos – juos įgyvendinti. Tam turi pasitarnauti tiek ūkio subjektų grįžtamojo ryšio rezultatai, tiek administracinės ir prisitaikymo prie reguliavimo naštos vertinimas (žr. žemiau Reguliavimo naštos mažinimo iniciatyvų apžvalgą).

Sisteminis *ex post*. Matuoti reguliavimo naštos pokytį padėtų nuoseklus teisinio reguliavimo *ex post* poveikio vertinimas. Jis užtikrintų grįžtamąjį ryšį teisės aktų rengėjams bei leistų tobulinti teisinį reguliavimą. Neatliekant *ex post* vertinimo, stokojama duomenų, ar galiojančio reguliavimo tikslai buvo pasiekti, kokios jo taikymo pasekmės ir sąnaudos, ar esama pagrindo toliau jį taikyti. Pagal dabartinę tvarką *ex post* vertinimas atliekamas, kai peržiūros nuostata įtraukiama į įstatymą arba kai priimamas atitinkamas ministro sprendimas⁸.

Reguliavimų galiojimo terminai. Tikslinga įtvirtinti nuostatą, kad kiekvienam naujam ūkinės veiklos reguliavimui būtų numatomas galiojimo ar peržiūros terminas. Tai padėtų vertinti reguliavimo veiksmingumą ir atitikimą keliams tikslams, o ūkio subjektams sudarytų lengviau prognozuojamą reguliacinę aplinką. *Ex post* vertinimo metu neįrodžius, kad reguliavimas pasiekė tikslą priimtinomis sąnaudomis, jis nustotų galioti.

„One-in, two-out“. Mažinti reguliavimų veiksmingai padėtų „one-in, two-out“ taisyklė, kai vienam naujam reguliavimui priimti būtina panaikinti du jau galiojančius panašios apimties ribojimus. Ši taisyklė suteiktų aiškius rėmus ir matavimo įrankius iškeltam vertybiniam tikslui. Reikalinga nuolat stebėti ir atsisakyti reguliavimų ir nuostatų, kurios neleidžia pasiekti užsibrėžtų tikslų, yra pasenusios arba dubliuojasi. Svarbu numatyti atsakomybę už šios taisyklės nesilaikymą ir užtikrinti, kad jos neatitinkančios iniciatyvos būtų stabdomos.

Funkcijų konsolidavimas. Konsoliduoti tikslinga verslo priežiūros funkcijas, ne tik institucijas.

Proporcinga verslo priežiūra. Proporcingumo principas numato, kad visais valstybės ir savivaldybių taikomo reguliavimo atvejais priežiūrą atliekančių subjektų funkcijos ir veiksmai privalo būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti, ūkio subjektų dydžiui ir administraciniam gebėjimams. Riboti priežiūros institucijų išteklių turi būti skirti didžiausiems rizikos šaltiniams, o priežiūros veiksmai kuo mažiau trukdyti ūkio subjektų veiklą.

⁸ Galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo metodika, patvirtinta LR Vyriausybės 2021 m. gegužės 5 d. nutarimu Nr. 308. Pagal šią metodiką, ar peržiūros nuostata įtraukta į įstatymą, atsižvelgdami į įstatymo projekto tikslus ir numatomą poveikį, sprendžia įstatymo projekto rengimą inicijavę, jį parengę ir (ar) numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą atlikę subjektai. Vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymu, peržiūros nuostata turi būti įtraukta į įstatymą, jei įstatymu numatoma reglamentuoti tokią visuomeninių santykių sritį, kuri anksčiau visai nebuvo reglamentuota, arba teisinis reguliavimas buvo nustatytas tik dėl pavienių visuomeninių santykių elementų, tačiau juos siekiama reglamentuoti sistemiskai, taip pat kai iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas tam tikroje srityje.

Rizikos vertinimu paremti priežiūros veiksmai. Kadangi priežiūros institucijų misija yra apsaugoti visuomenę nuo konkrečių rizikų, jų veiklos prioritetai turi būti nustatomi vadovaujantis rizikos vertinimu pagal įdiegtas rizikos nustatymo sistemas. Laikantis minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principo, poveikio priemonės ūkio subjektams taikomos tik tada, kai priežiūros tikslų negalima pasiekti kitu būdu. Jos turi būti proporcingos pažeidimo pobūdžiui ir padarytai žalai.

Priežiūros geroji praktika turėtų tapti privaloma tiek valstybės, tiek savivaldybių priežiūros institucijoms. Tam pasitarnautų neformalus bendradarbiavimo tarp institucijų tinklas, viešinami gerosios praktikos pavyzdžiai.

6. SVARBU MATUOTI POKYTĮ

Svarbu periodiškai matuoti pokytį, kaip mažinama biurokratinė našta, kokios mažinimo priemonės pasiteisina, o kokios – ne.

7. MOTYVACIJA KAIP KURAS

Motyvuotos ir įgalintos valstybės institucijos būtų atviresnės pokyčiams, plačiau naudotųsi joms suteiktu teisiniu mandatu bei priimtų atsakomybę už savo veiklos rezultatyvumą.

Vertybės ir misija. Viešojo sektoriaus subjektų misija turi apimti kuo efektyvesnį gerovės kūrimą drauge su privačiu sektoriumi, taigi ir reguliavimo ydų šalinimą bei ūkinės veiklos sąlygų gerinimą. Pagal šią misiją turi būti formuojami strateginiai tikslai, veiklos principai bei iš jų išplaukiantys veiklos rezultatų rodikliai ir vertinimo įrankiai.

Skatinimo ir poveikio priemonės. Pasitikėjimą tarp žmonių ir valdžios institucijų padidintų konkrečios skatinimo ir poveikio priemonės valstybės tarnautojams, siekiančios šalinti konkrečius įtampos šaltinius: perteklinius reguliavimus, plečiamą teisės aktų taikymą, išskirtinių sąlygų atskiriems ūkio subjektams ar jų grupėms taikymą.

Valstybės tarnyba. Svarbu identifikuoti ir pašalinti iš valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės aktų kylančias kliūtis valstybės institucijoms imtis būtinų priemonių pokyčiams įgyvendinti.

Švieslentė. Institucijų švieslentė yra efektyvus įrankis ne tik vertinti jų atitikimą nustatytiems veiklos kriterijams, bet ir motyvuoti pažangai mažinant reguliavimo našta.

8. ATSKAITOMYBĖ KAIP POKYČIŲ GARANTAS

Vertinti pagal pokytį. Institucijų darbas vertintinas pagal pokytį, pasiektą mažinant reguliavimo našą. Svarbu atsižvelgti ne į rastų pažeidimų ar skirtų baudų skaičių, bet į tai, kaip pavyksta siekti tikslų, susijusių su ūkinės veiklos sąlygų gerinimu ir reguliavimo ydų šalinimu, tai pat kaip laikomasi proporcingumo, protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principų.

Skatinimo ir poveikio priemonės. Tikslinga skatinimo ir poveikio priemonės sieti su reguliavimo naštos mažinimo ir ūkinės veiklos sąlygų gerinimo rezultatais. Vienas pagrindinių kriterijų, lemiančių ūkinę veiklą reguliuojančioms institucijoms skiriamus biudžeto asignavimus, turi būti jų pasiekti rezultatai mažinant biurokratinę našą.

Ūkio subjektų konsultavimas. Ūkio subjektų konsultavimas yra prioritetinė, aktyviai vykdoma ir viešinama jų veiklos priežiūros dalis. Ūkio subjektui neturi būti taikomos poveikio priemonės už netinkamą teisės aktų vykdymą, kurį lėmė klaidinga konsultacija.

9. NAUJOS REGULIAVIMO INICIATYVOS

Atsakinga teisėkūra, grįsta principais. Teisinio reglamentavimo principai yra įtvirtinti Civiliniame kodekse ir Teisėkūros pagrindų įstatyme. Svarbu jais vadovautis, užtikrinti jų laikymosi stebėseną.

Ex ante – būtinas. Svarstant naują teisinį reguliavimą ir siekiant išvengti nepagrįstų bei neproporcingų ūkinės veiklos ribojimų, reikia atsižvelgti į galimą reguliavimo poveikį. Tam reikalingas kokybiškas *ex ante* poveikio vertinimas. Įsigaliojus teisiniui reguliavimui, *ex ante* analizė suteiktų pagrindą *ex post* ir periodiniam vertinimui. Teisinio reguliavimo iniciatyvų *ex ante* poveikio vertinimą svarbu glaudžiai susieti su galiojančių teisės aktų stebėseną.

10. FILTRUOTI/STABDYTI REGULIAVIMO INICIATYVAS

Vyriausybės kanceliarijos lygmenyje yra koordinuojamas naujų teisėkūros iniciatyvų derinimas. Nauja tvarka ir kultūra leistų užkirsti kelią teisėkūros iniciatyvoms, neatitinkančioms kokybiško *ex ante* poveikio vertinimo reikalavimų, o taip pat toms, kurios reikšmingai padidina biurokratinę našą.

REGULIAVIMO NAŠTOS MAŽINIMO INICIATYVŲ APŽVALGA

2 PAVEIKSLAS

Reguliavimo naštos mažinimo iniciatyvos Lietuvoje 2009–2023 m.

Valstybės kontrolė, viešojo valdymo specialistai bei už verslo aplinkos politiką atsakingos valstybės institucijos nuolat atkreipdavo dėmesį į perteklinį ūkinės veiklos reguliavimą ir jo pasekmes žmonių verslumui, ūkinės veiklos plėtrai ir šalies ekonomikos augimui. Valstybės strateginiuose dokumentuose netrūko priemonių šiai problemai spręsti, bet sisteminio reguliavimo aplinkos gerinimo jos neužtikrino. Iki 2008-ųjų ekonominės krizės užmojai mažinti reguliavimo našą apsiribojo pavienėmis iniciatyvomis gerinti reguliacinę aplinką, daugiau dėmesio buvo skiriama administracinei naštai, o ne ūkio subjektams tenkančio reguliavimo visumai.

Dereguliavimo politikos proveržio siekė XV-oji Lietuvos Vyriausybė, kuri 2009 m. iškėlė tikslą reikšmingai pakelti Lietuvos poziciją Pasaulio banko „*Doing Business*“ reitinge. Tuomet ūkio subjektų reguliavimo pertvarką buvo pavesta koordinuoti Ūkio ir Teisingumo ministerijoms. Tačiau 2010 m. prasidėję pokyčiai vėliau prarado pagreitį, o nesprendžiamos problemos kaupėsi ir virto rimtesniais iššūkiais.

Pagrindinis pertvarkos tikslas buvo užtikrinti, kad priežiūros funkcijos valstybėje būtų atliekamos efektyviai, koordinuotai, mažiausiomis sąnaudomis. Verslo sąlygų gerinimo priemonės buvo kryptingai skirtos tam, kad būtų efektyvinamos priežiūros funkcijos ir gerinami santykiai tarp reguliuotojų bei ūkio subjektų. Tai buvo pirmosios iniciatyvos, kuriomis siekta pertvarkyti verslo reguliavimą, pradedant sistetine inspektavimo procesų peržiūra ir baigiant priežiūrą vykdančių viešojo administravimo subjektų veiklos efektyvumo vertinimu (3 pav.).

3 PAVEIKSLAS

2009 m. verslo reguliavimo reformos siekiai

2010 m. Vyriausybės nutarimu Nr. 511 buvo patvirtintas institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas ir įkurta ekspertų komisija⁹. Gairėse nustatytas priežiūros funkcijų optimizavimo tikslas, uždaviniai ir principai. Taip pat apibrėžta priežiūros institucijų vadovų atsakomybė, aprašyti institucijų veiklos efektyvumo vertinimo rodikliai, kuriuos jos turėjo įdiegti ir taikyti. Numatyta, kad šie rodikliai būtų matuojami vidinės ir išorinės apklausos būdu ne rečiau kaip kas ketvirtį.

2012 m. buvo priimtas Administracinės naštos mažinimo įstatymas ir patvirtinta administracinės naštos skaičiavimo metodika¹⁰. Įstatymu siekta užtikrinti darnų administracinės naštos mažinimo procesą, orientuotą į piliečių, verslo subjektų ir valstybės interesus, kuo mažesnėmis sąnaudomis pasiekti teisės aktuose numatytų tikslų. Buvo numatytos tik administracinės naštos mažinimo priemonės ir jų taikymo principai. Administracinė našta ilgą laiką išliko vieninteliu dereguliavimo taikiniu. 2013 m. buvo sukurta Geresnio reguliavimo priežiūros komisija, kurios užduotys irgi buvo susijusios su administracinės naštos vertinimu ir mažinimu.

2014 m. Vyriausybė pritarė Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimo planui¹¹, kuriame buvo pateiktos rekomendacijos ir siūlymai dėl konsolidavimo modelio bei pokyčių įgyvendinimo eigos.

2014 m. Vyriausybės nutarimu taip pat buvo pavesta kiekvienai institucijai nustatyti administracinės naštos ūkio subjektams mažinimo tikslą – „bendras administracinės naštos, kurią sukelia ūkio subjektams institucijos kompetencijos srityje inicijuotas teisinis reguliavimas, lygis per kalendorinius metus turi išlikti nepakitęs arba mažėti“¹². Institucijos buvo įpareigosos skaičiuoti administracinės naštos pokytį pinigine išraiška. Tam buvo priimti administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodikos pakeitimai. Visgi administracinės naštos mažinimo tikslo siekti trukdė menkas kai kurių ministerijų politinis suinteresuotumas ir lyderystės stoka, nors pagal 2010 m. priimtą Vyriausybės nutarimą Nr. 511 priežiūros institucijos turėjo įdiegti ir taikyti rodiklius, kurie būtų matuojami ne rečiau kaip kas mėnesį.

2015 m. Ūkio ministerija parengė rekomendacinį „Verslo priežiūros vadovą“¹³. Jame pateiktas teisės aktų, kuriais reglamentuojama ūkio subjektų priežiūra, dokumentų, dažnai užduodamų klausimų ir atsakymų sąvadas. Leidinyje apibūdinti efektyvūs ir optimalūs verslo priežiūros principai, paaiškinama,

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 11 d. nutarimas Nr. 4. „Dėl administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodikos patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.416691/asr>.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio komiteto 2014 m. vasario 13 d. posėdžio protokolas Nr. 3.

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 22 d. nutarimas Nr. 706, „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 11 d. nutarimo Nr.4 „Dėl administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/22b0cdf2133e11e48595a3375cdcc8a3?jfwid=j4afzs93>

¹³ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, „Verslo priežiūros vadovas“. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/Verslo_prieziuros_vadovas.pdf.

kaip tinkamai juos taikyti praktikoje ir geriau orientuotis verslo priežiūros pertvarkos srityje. Šiuo vadovu buvo siekiama keisti valstybės institucijų požiūrį į ūkio subjektus ir padėti ūkio subjektams, norintiems žinoti pagrindinius reguliuotojų vykdomos veiklos priežiūros principus ir procedūras. Buvo atsižvelgta į atvejus, susijusius su plečiamu įstatymų taikymu, kontrolierių abejingumu sprendžiant reguliavimų sukeltas problemas bei rizikos vertinimo adekvatumu, kuomet valstybės tarnautojai nevertina rizikos dėl galimos žalos tam tikrai visuomenės grupei ir vienodai traktuoja tiek menkavertį, tiek grubų pažeidimą.

Vykdydama valstybinio audito rekomendacijas, Vyriausybė 2018 m. priėmė naujus ūkio subjektų priežiūros institucijų konsolidavimo sprendimus ir išklė šiuos institucijų konsolidavimo tikslus¹⁴:

- mažinti priežiūros institucijų skaičių,
- pertvarkyti priežiūros institucijų sistemą,
- mažinti priežiūros naštą, didinti priežiūros kokybę,
- orientuoti priežiūros institucijų veiklą į pagalbą verslui,
- diegti pažangius priežiūros metodus ir priemones,
- didinti biudžeto lėšų, skirtų priežiūros institucijų veiklai organizuoti, panaudojimo efektyvumą,
- plėtoti institucijų tarnybinį bendradarbiavimą.

Priežiūros institucijų iki 2020 m. planuota sumažinti iki 47 (8 institucijomis, palyginti su 2018 m.). Šis tikslas buvo pasiektas, tačiau konsolidavimas, kuris buvo skirtas sumažinti institucijų skaičių neperžiūrint funkcijų, pačios reguliavimo naštos nesumažino. Kai kuriais atvejais netgi atvirkščiai – reguliavimo našta ūkio subjektams padidėjo.

2020 m. Valstybės kontrolė paskelbė ataskaitą apie ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimą¹⁵. Ataskaitos išvadose teigiama, kad vis dar nepavyko išspręsti sisteminių ūkio subjektų priežiūros problemų ir pasiekti reikšmingų pokyčių ūkio subjektų priežiūros srityje. Pagrindine to priežastimi Valstybės kontrolė įvardijo lyderystės trūkumą koordinuojant procesą.

Valstybės kontrolės auditas parodė, kad priežiūros našta ūkio subjektams nebuvo vertinta nė vienu priežiūros institucijų konsolidavimo plane numatytų atvejų, o konsolidavimo kaštai ir nauda neskaičiuoti daugiau nei pusės tokių atvejų. Nebuvo įvertinta, ar institucijų vykdomos priežiūros funkcijos išliko aktualios, ar tikslinga, kad jos būtų toliau vykdomos; dėmesys dažniausiai buvo kreipiamas į institucijų skaičiaus mažinimą, o ne į priežiūros funkcijų peržiūrą, todėl konsolidavimu pagrindinis tikslas nebuvo pasiektas. Audito ataskaitoje taip pat nurodyta, kad pokyčiai turi būti grindžiami duomenimis, todėl siekiant pertvarkos tikslų svarbu atlikti ne tik kokybinį, bet ir kiekybinį esamos situacijos įvertinimą,

¹⁴ Valstybės kontrolė, „Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimas“, 2020. Prieiga per internetą: https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=25093.

¹⁵ Ten pat.

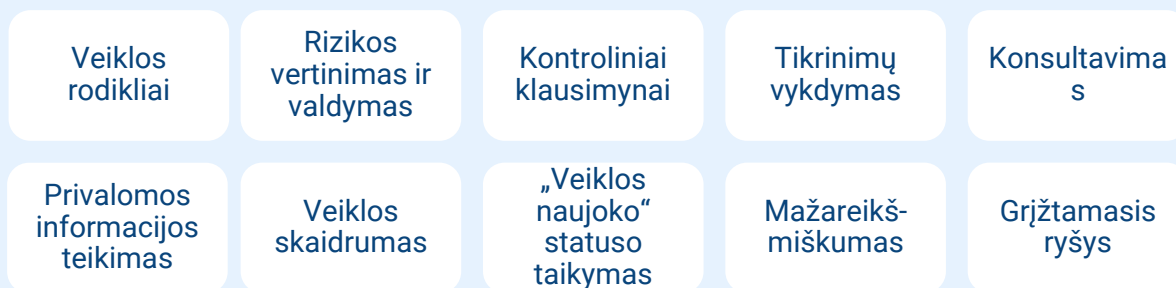
nustatyti siekiamą rezultatą ir aiškius rodiklius, kaip bus matuojamas rezultatas. Iki šiol tai nebuvo daroma.

Audito metu pirmą kartą buvo įvertinta ne tik ūkio subjektams, bet ir valstybei tenkanti ūkio subjektų priežiūra. Anot auditorių, tokia priežiūra kasmet kainuoja vis daugiau: nuo 2019 m. ir 2016 m. ji išaugo 30 proc. ir siekė apie 300 mln. eurų. Tai sudarė iki 3 proc. visų valstybės biudžeto asignavimų.

Siekdama sistemingiau vertinti priežiūros institucijas, 2018 m. Ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė, o vėliau atnaujino ūkio subjektų priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodiką¹⁶. Šis įrankis skirtas įvertinti, kiek ir kaip priežiūros institucijos įgyvendina pažangias verslo priežiūros priemones, kaip taiko gerąsias verslo priežiūros veiklos praktikas. Švieslentės pagrindu periodiškai atliekamas priežiūros institucijų vertinimas ir skelbiamos vertinimo ataskaitos pagal dešimt kriterijų (4 pav.). Vienas jų – „Grįžtamasis ryšys“, kuris apima priežiūros institucijų pareigą aktyviai dalyvauti tobulinant teisinį reglamentavimą savo vykdomos priežiūros srityse.

4 PAVEIKSLAS

Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo kriterijai

Šaltinis – Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika, Ekonomikos ir inovacijų ministerija

Kasmet skelbiamų švieslenčių rezultatai turi skatinti priežiūros institucijas tobulinti savo darbą, tačiau švieslentė kaip motyvacijos priemonė išnaudojama nepakankamai. Informacijos apie savo veiklą neteikiančioms institucijoms nėra numatyta jokia atsakomybė. Be to, sudėtinga įvertinti, kiek buvo įgyvendinta ministerijoms pavaldžių institucijų teikiamų pasiūlymų dėl geresnio ir efektyvesnio ūkio subjektų veiklos reglamentavimo pagal Viešojo administravimo įstatyme apibrėžtus principus. O pasiūlymus teikiančių institucijų nuomonė yra itin svarbi, nes, vykdydamos ūkio subjektų priežiūrą ir tiesiogiai su jais komunikuodamos, apie reguliavimų spragas ir sukuriamas problemas jos sužino pirmiausiai.

¹⁶ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika, 2020 m. redakcija. Prieiga per internetą: https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/2020%20redakcija%20_%20Svieslentes%20metodika%20_final.pdf.

2020 m. lapkritį įsigaliojęs Viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnis apibrėžė ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančio subjekto kompetenciją¹⁷. Numatyta, kad viešojo administravimo subjektas, atlikdamas ūkio subjektų veiklos priežiūrą, turi teikti ūkio subjektams metodinę pagalbą, siekti užkirsti kelią žalai teisės normų saugomoms vertybėms atsirasti ir išlaikyti tvarų ekonominės veiklos vykdymą bei verslo plėtrą. Taigi, ūkio subjektams taikomos poveikio priemonės negali pabloginti jų ekonominės padėties, nes tai trukdytų tvariai ekonominei veiklai ir bendrajam gėriui. Tačiau praktikoje vis dar pasitaiko atvejų, kai, reikalaujamos ištaisyti vieną ar kitą mažareikšmį pažeidimą ar plečiamai taikydamos teisės aktus, priežiūros institucijos neįvertina, kad dėl tokių reikalavimų įmonėms gali kilti rimtų iššūkių¹⁸.

Atsižvelgdama į Valstybės kontrolės rekomendacijas, XVIII-oji Vyriausybė ėmėsi stiprinti galiojančio teisinio reguliavimo *ex post* vertinimo taikymą. 2021 m. buvo priimtas Vyriausybės nutarimas, kuriuo buvo patvirtinta galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo metodika ir ataskaitos forma¹⁹, o 2022 m. buvo patvirtinta ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodika²⁰. Pagal iki tol galiojusią tvarką institucijos vertino tik informacinių įpareigojimų ūkio subjektams sukeltą naštą.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija atkreipė dėmesį, kad iki šiol institucijos vertino tik administracinę naštą ūkio subjektams, nors teisės aktuose nustatomi ne vien informaciniai įpareigojimai ir verslo patiriama našta neapsiriboja vien tik administracine našta. Teisės aktų reikalavimai verslui sukuria bendras prisitaikymo prie reguliavimo išlaidas. Administracinės naštos vertinimo metodika buvo nepakankama priemonė objektyviai vertinti ūkio subjektų dėl reguliavimo patiriamas išlaidas, o Vyriausybės 2014 m. liepos 22 d. nutarime Nr. 706 nustatyta taisyklė, kad administracinės naštos lygis ūkio subjektams Vyriausybei pavaldžių institucijų reguliavimo srityje turi mažėti arba išlikti nepakitęs, yra neprivaloma prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų atžvilgiu. Taigi, naujoji administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodika skirta matuoti ne tik administracinę naštą, bet ir įvertinti prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų sukeltą naštą ūkio subjektams, jų pokytį, sudaryti galimybes nustatyti prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų mažinimo tikslus, juos matuoti ir vykdyti nustatytą teisinio reguliavimo tikslų įgyvendinimo pažangos stebėseną.

¹⁷ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 31 straipsnis. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/63276:str31>.

¹⁸ Lrt.lt, „Sviestas sviestuotas“ keičia savininkus – sprendimą parduoti paskatino skandalas dėl prekės ženklo“. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1420562/sviestas-sviestuotas-keicia-savininkus-sprendima-parduoti-paskatino-skandalas-del-prekes-zenklo>.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gegužės 5 d. nutarimas Nr. 308 „Dėl galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo metodikos ir ataskaitos formos patvirtinimo“.

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 6 d. nutarimas Nr. 333 „Dėl ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodikos patvirtinimo“.

2023 m. buvo parengtos Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodikos taikymo gairės²¹. Taip pat buvo parengta prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų skaičiuoklė²², kuri turi padėti teisės aktų projektų rengėjams suprasti prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų sandarą ir įvertinti teisės akto projektu sukeltas prisitaikymo prie reguliavimo išlaidas.

2023 m. Ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė Sektorinį reguliavimo naštos mažinimo 2023–2024 metais planą²³. Jame buvo nustatyti trys prioritetiniai sektoriai: 1) asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros; 2) maisto saugos ir viešojo maitinimo; 3) pramonės reglamentavimo. Jiems 2023–2024 m. turėjo būti skiriamas ypatingas dėmesys ir reguliavimo našta ūkio subjektams sumažinta ne mažiau kaip 7 mln. eurų. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos „Administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų stebėsenos ataskaitoje“ teigiama, kad per 2023 m. administracinė našta ūkio subjektams buvo sumažinta 1,35 mln. eurų, prisitaikymo prie reguliavimo išlaidos didėjo 1,9 mln. eurų²⁴.

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS LIETUVAI – DANIJA

Geresnio, taiklesnio reguliavimo politikos pavyzdžiu Lietuvai galėtų būti Danija. 2004 m. Danijos Vyriausybė užsibrėžė kardinaliai – 25 proc. – sumažinti reguliavimų sukeltą naštą ir šiam tikslui pasiekti parengė Nacionalinę reformų programą²⁵. Pagrindinis reformos motyvas buvo siekis padidinti šalies ekonomikos konkurencingumą ir pagerinti viešojo sektoriaus efektyvumą bei paslaugų kokybę. Reforma pradėta įgyvendinti prieš 16 metų, tačiau jos vaisius Danija skina iki šiol – šalis nuolat pirmauja pasaulio konkurencingumo indeksuose.

Danijos Vyriausybės pavedimu kiekviena ministerija turėjo parengti veiksmų planą Vyriausybės programoje numatytam reguliavimo naštos mažinimo tikslui pasiekti. Didžiausias dėmesys buvo sutelktas į tas sritis, kurios reguliuojamos labiausiai. Ekonomikos ministerija į konsultacijas įtraukė verslo bendruomenę, o jos darbo rezultatus vertino tam tikslui prie Vyriausybės įsteigtas Ekonomikos komitetas. Ekonomikos komitetas buvo atsakingas ne tik už tikslų įgyvendinimą, bet taip pat turėjo

²¹ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Sektorinio reguliavimo naštos mažinimo 2023–2024 metais plano vykdymo, koordinavimo ir atsiskaitymo gairės“, 2023. Prieiga per internetą: https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Gairės_ir_suvestinė.pdf.

²² Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Sektorinis reguliavimo naštos mažinimo 2023–2024 metais planas“, 2023. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/geresnis-reglamentavimas/administracines-nastos-ir-prisitaikymo-prie-reguliavimo-islaidu-stebesena/sektorinis-reguliavimo-nastos-mazinimo-2023-2024-metais-planas/>.

²³ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Sektorinis reguliavimo naštos mažinimo 2023–2024 metais planas“, 2023. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/geresnis-reglamentavimas/administracines-nastos-ir-prisitaikymo-prie-reguliavimo-islaidu-stebesena/sektorinis-reguliavimo-nastos-mazinimo-2023-2024-metais-planas/>.

²⁴ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų stebėsenos ataskaita“, 2023.

²⁵ Organisation for Economic Cooperation and Development, „Better Regulation in Denmark“, 2009. Prieiga per internetą: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.376.2814&rep=rep1&type=pdf>.

išimtinę teisę blokuoti naujus ar keičiamus teisės aktus, jei jų išankstinio vertinimo metu buvo nustatoma, kad reguliavimo našta verslui padidės tam tikra skaitine išraiška.

Savo veiksmų planuose ministerijos buvo įpareigosios taikyti įvairias metodines verslo reguliavimo supaprastinimo priemones, pavyzdžiui:

- supaprastinti ūkio subjektų reguliavimo taisykles,
- numatyti optimalų tikrinimų dažnį,
- supaprastinti administravimą, apjungiant institucijų naudojamą duomenų bazes ar sukuriant vieningas platformas,
- diegti e-valdžios ir skaitmenizavimo priemones,
- gerinti paslaugų kokybę ir tarpžinybinę komunikaciją,
- taikyti rizikos vertinimu grįstą požiūrį.

Ūkio subjektų dereguliacija vyko viso Danijos viešojo sektoriaus reformos kontekste. Ji buvo nutaikyta į perteklinę naštą sukeliančių reguliavimų supaprastinimą arba atsisakymą ir apėmė tiek centrinę valdžią, tiek savivaldą. Ministerijų lygmenyje buvo parengti veiksmų planai, o valstybės tarnautojai buvo įgalinti mažinti biurokratiją ir įgyvendinti inovatyvius sprendimus viešajame sektoriuje. Apie pokyčius mažinant biurokratiją, lengvinant administracines procedūras ir diegiant e-valdžios sprendimus buvo viešai komunikuojama.

Nors minėti Danijos pertvarkos tikslai didele dalimi sutapo su Lietuvos 2009 m. geresnio reguliavimo reformos tikslais, pasiekimai buvo skirtingi. Danijos sėkmę mažinant reguliavimo naštą lėmė keturi esminiai veiksniai:

- Danijos Vyriausybė išklė ambicingą ir konkretų tikslą optimizuoti viešąjį sektorių ir 25 proc. sumažinti verslui tenkančią biurokratinę naštą, o šiam tikslui pasiekti sutelkė profesionalų komandą aukščiausio lygmenyje – Ekonomikos komitete prie Vyriausybės;
- Ekonomikos komitetas koordinavo reformos įgyvendinimo eigą, reikalavo atskaitomybės iš šakinių ministerijų ir sistemiškai vertino progresą;
- Ekonomikos komitetas turėjo mandatą atmesti teisės aktų projektus, kuriais būtų sukurta reikšminga administracinė našta²⁶, taip skatindamas valdžios institucijas iš esmės keisti teisėkūros kultūrą ir požiūrį į naujus reguliavimus.
- Reforma apėmė visą viešąjį sektorių, mažinant biurokratizmą, modernizuojant procesus ir skatinant inovacijas.

²⁶ Reikšminga administracinė našta buvo įvertinta pinigine išraiška – 10 000 valandų arba 350 000 eurų.